

УДК 340:342.2:004

DOI: 10.31359/1993-0941-2020-40-43

І. В. Мукомела, кандидат юридичних наук,
молодший науковий співробітник НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕРЖАВИ ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Анотація. *Стаття присвячена правовому аналізу поняття «електронна держава», її завдань, специфіки та складових елементів. Розкривається зміст електронного урядування та його взаємозв'язок із електронною державою. Зосереджено увагу на дослідженні сучасної практики розбудови електронної держави та розвитку електронного урядування в Україні.*

Ключові слова: *інформаційне суспільство, держава, електронна демократія, електронна держава, електронне урядування.*

Постановка проблеми. Цифрові технології стали рушійною силою радикальних змін в суспільстві та потужних перетворень на глобальному ринку, що в кінцевому результаті обумовило якісно новий етап розвитку держави та її управління.

Вирішуючи завдання переходу до інформаційного суспільства держава перелаштовується, змінюються методи роботи, реформується державний апарат, створюються нові структури,

які забезпечують єдність інформаційної політики держави, формується відповідна законодавча база, яка забезпечує такий перехід. Необхідність структурних перетворень пояснюється тим, що інформаційний простір має бути єдиним цілим, в іншому випадку він не буде ефективно функціонувати та оптимально вирішувати поставлені перед ним завдання. Вказані зміни приводять до формування електронної держави.

В силу того, що електронна держава в Україні знаходиться на стадії становлення, у вітчизняній юридичній літературі теоретико-правовому осмисленню концепції електронної держави приділяється недостатня увага.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням зазначеного комплексу питань займалися такі правники: І. В. Арістова, О. М. Балинська, О. М. Бандурка, І. Л. Бачило, І. Ю. Богдановська, В. М. Брижко, І. Б. Жиляєв, В. О. Кир'ян, А. В. Колодюк, В. О. Копилов, О. В. Петришин, А. В. Петухова, В. Г. Пилипчук, Т. А. Полякова, А. І. Хімченко, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець та ін.

Мета. Проаналізувати теоретико-правові аспекти розвитку електронної держави. Визначити взаємозв'язок електронної держави та електронного урядування. Дослідити сучасний стан розвитку електронної держави та електронного урядування в Україні.

Виклад основного матеріалу. В юридичній літературі країн пострадянського простору немає єдиного підходу до розуміння терміна «електронна держава». Причиною є те, що англійський термін «*e-government*» отримав декілька перекладів. Досить часто він перекладається як «електронний уряд». Такий переклад є допустимим, але він звужує поняття «*e-government*», в сутності зводячи питання тільки до виконавчої влади. В даному випадку варто погодитися з І. Ю. Богдановською, яка зазначає, що варіант перекладу цього терміна як «електронна держава» не лише більше відповідає мовному еквіваленту, але й підкреслює, що йдеться про всі гілки влади — законодавчу, виконавчу і судову [9, с. 221–222].

Для розуміння поняття «*e-government*» саме як «електронної держави» є не лише лінгвістичні і смислові підстави, а й правові. Зокрема, важливим є зауваження В. О. Туманова, який зазна-

чає: «У рішеннях Європейського суду з прав людини замість терміна “держава-відповідач” більшою мірою використовують термін “Уряд”. Однак при цьому не йдеться про уряд у власному сенсі слова, в контексті конституційного права (Рада міністрів, Кабінет міністрів, Кабінет і т. д.). “Уряд” в термінології Суду – це синонім поняття “державна влада”, яка відповідає за дії своїх органів» [13, с. 616].

Під «електронною державою» в Європейському Союзі прийнято розуміти використання інформаційних і комунікаційних технологій в публічній адміністрації, яке поєднане з організаційними та якісними змінами, що направлені на покращення публічних послуг, розвиток демократичних процесів та укріплення підтримки публічної політики [1].

Слід акцентувати увагу на специфіці електронної держави, яка полягає в такому. По-перше, вся система органів влади в державі та державних установ розглядається як єдина, відповідальна і сприйнятлива до суспільних інтересів та проблем, призначена в першу чергу для надання державних послуг громадянам та приватному сектору економіки. По-друге, діяльність всієї системи влади повинна бути відкритою і прозорою для громадян, та органи влади всіх рівнів повинні бути доступні кожному громадянину в будь-який момент часу і з будь-якого його місцезнаходження. По-третє, для підвищення якості та ефективності функціонування державного апарату, зручності в комунікації, діяльність системи влади переноситься в сучасний мережевий інфокомунікаційний простір [6, с. 9].

Побудова електронної держави – це не просто комплекс технологічних заходів з впровадження в роботу системи державної влади та державного управління новітньої обчислювальної техніки, інформаційно-комунікаційних технологій, інфокомунікаційних систем і мереж. Побудова електронної держави – це політико-правова, структурно-функціональна, організаційно-кадрова та технологічна реорганізація системи публічної влади, розвиток і поглиблення реформи цієї системи на основі елементів та принципів інформаційного суспільства, а також тих можливостей, які надаються сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями і мережевою інфраструктурою.

Важливим є те, що нині «електронна держава» не є конституційним принципом, на відміну від таких понять, як «соціальна» чи «правова» держава. Концентруючи в собі досягнення конституційної держави за трьохсотрічний розвиток, «електронна держава» вирішує ті завдання, які ставить перед нею саме інформаційне суспільство. На сучасному етапі вони зводяться до вирішення цілої низки проблем — політичних, юридичних, економічних і технічних, які потребують великих матеріальних витрат, перебудови роботи державного апарату, перекваліфікації державних службовців і т. д. [4, с. 7].

Першочерговим завданням «електронної держави» є побудова національної інформаційної інфраструктури, із залученням до цього процесу всіх зацікавлених суб'єктів інформаційного суспільства, на базі якої можна говорити про подальші кроки впровадження складових секторів електронної демократії. До переліку важливих питань техніко-технологічного характеру запровадження концепції «електронної держави» належать: стандартизація технологій, створення швидкісних мереж по всій території держави, технічне та програмне забезпечення державних структур, створення та професійний технологічний супровід діяльності державних інформаційних порталів із забезпеченням високого ступеня захисту від можливих кібератак й іншого роду кіберзлочинів, електронний документообіг та ін. Разом з тим концепція електронної держави має бути важливим складовим елементом державної правової політики, тим самим забезпечуючи розвиток інформаційного суспільства і застосування його переваг у державній діяльності. Тобто держава має здійснити правове забезпечення як процесу віртуалізації державного апарату, так і законодавчий супровід побудови інформаційного суспільства. При цьому не слід забувати про наріжний камінь побудови інформаційного суспільства — права людини.

Перебуваючи на транзитивному шляху побудови електронної держави, слід пам'ятати про недопущення цифрової нерівності. Остання, як і соціальна нерівність, може суттєво дестабілізувати належне функціонування суспільного процесу і державного управління. В період переходу до надання послуг громадян у віртуальному просторі задля досягнення рівності між усіма

громадянами у цій сфері слід дотримуватися такого правила: особи, які не мають можливості доступу до мережі Інтернет, повинні мати право отримувати інформацію в традиційній, письмовій формі. Однак ті, хто має доступ і надає перевагу користуватися новітніми технологіями, повинні отримати таку можливість. Даний підхід, визнаний світовим співтовариством, найбільш оптимальним чином забезпечує соціальну справедливість і стабільність [4, с. 7].

Концепція електронної держави об'єднує в собі низку секторів електронної демократії: електронний уряд, електронний парламент, електронне законодавство, електронний суд, також слід говорити про електронний муніципалітет тощо. Головною організаційною формою діяльності відповідних державних структур в інформаційному суспільстві є електронне урядування.

Електронне урядування — організація державної влади на основі широкого застосування інформаційних технологій, системи локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує просте і прозоре функціонування та зв'язок органів державної влади з громадянами в режимі реального часу, а також комунікацію, координацію дій, співпрацю владних структур між собою для якомога якіснішого виконання завдань, які стоять перед ними.

Проаналізувавши низку підходів до взаємодії суб'єктів інформаційного суспільства в рамках електронного урядування, варто виділити такі сфери: 1) взаємодія між владою і громадянами (*G2C — government-to-citizen*), яку відносять до галузі електронної демократії; 2) взаємодія між владою і бізнесом (*G2B — government-to-business*), яка відображає взаємини держави і приватного сектора економіки; 3) взаємодія між різними органами і рівнями влади і управління (*G2G — government-to-government*), яка охоплює всі внутрішні і зовнішні зв'язки між органами влади всіх рівнів та державними установами.

У Концепції розвитку електронного урядування в Україні, яка була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р, електронне урядування визначається як «форма організації державного управління, яка сприяє під-

вищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [11]. Способами задоволення таких потреб є надання публічних послуг.

Впровадження інформаційних технологій у сферу надання публічних послуг призводить до оптимізації організаційних процедур, роблячи їх більш прозорими, логічними, простими, доступними і швидшими у використанні. У цьому аспекті важливим є наявність набору сервісів, що дозволяють громадянам і бізнесу запитувати та одержувати з використанням Інтернету необхідні довідки або дозволи, передавати в органи державного управління передбачену законом звітність, а також можливість контролю з боку відправника за процесом одержання і реєстрації документів приймаючою стороною. Варто також відмітити, що переведення публічних послуг в електронний формат скорочує паперовий документообіг, тим самим зменшує фінансові витрати, а також сприяє процесу боротьби з корупцією та бюрократією, оскільки усувається необхідність в особистому контакті громадян та бізнесу з чиновниками. У Європейському Союзі з 2001 р. існує перелік для держав-членів з 20 базових електронних послуг (12 для громадян та 8 для бізнесу) [детальніше 2; 3, р. 28].

Для сучасної України, яка перебуває на етапі становлення і розвитку інформаційного суспільства, набуває особливої актуальності і гостроти питання розвитку електронної держави та електронного урядування. Правовою основою розвитку вітчизняної електронної держави та електронного урядування визначено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні, Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки, план дій із впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» у 2018–2020 роках, Концепцію розвитку системи електронних послуг в Україні, Закон «Про електронні довірчі послуги», План заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні на 2019–2020 роки та ін.

В Україні на постійній основі функціонують офіційне інтернет-представництво Президента України, офіційний веб-портал Верховної Ради України, єдиний веб-портал органів виконавчої влади України, офіційний веб-сайт Конституційного Суду України, сайти місцевих органів влади та ін. На даних інтернет-ресурсах розміщена інформація про діяльність відповідних владних інституцій, міститься нормативно-правова база, звіти про роботу, новини тощо. Загалом останнім часом прослідковується суттєвий прогрес у функціонуванні інтернет-представництв органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Варто відзначити, що важливим досягненням останніх років в Україні є постійний системний розвиток секторів електронної демократії, електронної держави та електронного урядування як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Зокрема, у вересні 2019 р. було створено Міністерство цифрової трансформації (Мінцифри). Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; у сфері розвитку ІТ-індустрії [8].

Головними цілями Мінцифри до 2024 р. є: перевести 100% публічних послуг, які доступні громадянам та бізнесу, в онлайн-сферу; передбачається, що 95% транспортної інфраструктури, населених пунктів та їхні соціальні об'єкти будуть мати доступ до високошвидкісного інтернету; планується залучити 6 млн українців до програми розвитку цифрових навичок; домогтися, аби у структурі ВВП України ІТ-бізнес займав 10 відсотків, а не 3, як є зараз [7].

Одним із перших і важливих кроків Мінцифри є створення бренду цифрової держави «Дія» – Держава і я. Проект «Цифрова держава» об'єднає всі відомства в єдину зручну й дієву онлайн-систему. Головна ціль даного проекту – щоб держава стала сервісом, який допомагає, а не заважає, одним швидко отримувати послуги, іншим – чесно виконувати свою роботу. На сайті проекту [14] виділяються такі складники «Цифрової держави»: електронне урядування, кібербезпека, електронна демократія, електронний бізнес, електронний суд, електронна охорона здоров'я, електронна освіта, електронна транспортна система, розумні міста, цифрові навички, повсюдний інтернет. Тобто передбачається, що в процесі перетворення України на справжню електронну (цифрову) державу зміни торкнуться фактично усіх сфер життєдіяльності суспільства і держави.

Бренд цифрової держави «Дія» – Держава і я об'єднує в собі декілька елементів: 1) портал – онлайн-сервіс державних послуг; 2) застосунок – мобільний додаток з електронними документами та даними про людину з реєстрів; 3) освіта – портал з онлайн-курсами: базовий із цифрової грамотності, для вчителів і для батьків «Онлайн-безпека дітей»; 4) бізнес-портал із допомоги малому та середньому бізнесу; 5) ЦНАПи – центри надання адміністративних послуг у кожному куточку України.

Першим кроком із реалізації цього проекту став запуск в кінці 2019 р. мобільного додатку «Дія», який в майбутньому покликаний зберігати всі необхідні документи в електронному вигляді, легально використовувати їх, а також забезпечити доступ в онлайн-форматі до державних послуг. Міністр Мінцифри Михайло Федоров охарактеризував цей додаток як «держава у смартфоні». В «Дії» вже доступні 27 державних послуг, інформація з 6-ти реєстрів у особистому Електронному кабінеті громадянина та 9 цифрових документів: ID-картка, біометричний паспорт, водійське посвідчення, техпаспорт, страховий поліс, студентський квиток, свідоцтво про народження дитини, довідка внутрішньо переміщеної особи, цифровий ІПН (податковий номер).

ID-картка, біометричний паспорт, свідоцтво про народження, інформація про зареєстроване місце проживання у смарт-

фоні офіційно є цифровими аналогами паперових та пластикових документів та мають таку саму юридичну силу, що засвідчують Постанова КМУ № 278 «Про реалізацію експериментального проекту щодо застосування паспорта громадянина України у формі картки в електронному вигляді та паспорта громадянина України для виїзду за кордон в електронному вигляді» та Постанова КМУ № 911 «Про реалізацію експериментального проекту щодо застосування відображення в електронному вигляді інформації, що міститься у свідоцтві про народження, та інформації про зареєстроване місце проживання, що є у володінні та розпорядженні Державної міграційної служби».

Значний вплив на розвиток електронної держави та електронного урядування справляє впровадження системи обміну даними «Трембіта». Система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, також система інтероперабельності в Україні, чи просто система «Трембіта» – це сучасне організаційно-технічне рішення, яке дозволяє будувати безпечні інформаційні міжвідомчі взаємодії державним органам та органам місцевого самоврядування через інтернет шляхом обміну електронними повідомленнями між їх інформаційними системами. Система «Трембіта» є одним із ключових елементів інфраструктури надання електронних послуг громадянам та бізнесу, який забезпечує зручний уніфікований доступ до даних державних реєстрів. Основу системи «Трембіта» становить удосконалена естонська платформа обміну даними X-ROAD [10], яка є фундаментом естонської електронної держави. «Трембіта» дозволяє відомствам та органам влади безпечно та оперативно обмінюватися необхідною інформацією між собою. Таким чином, громадяни більше не муситимуть брати довідки в одному місці, аби надати їх в інше. Завдяки «Трембіті» необхідною інформацією органи влади зможуть обмінюватись між собою [12].

На початку жовтня 2020 р. під час Diia Summit Президент України Володимир Зеленський заявив: «2021 рік стане початком входження у режим “paperless”. Тобто більше ніяких паперів. Це стосується всіх державних органів... жодна державна установа не зможе вимагати від українців жодних довідок, витягів чи інших нескінченних “папірців”, які потрібні для отримання тих

чи інших державних послуг» [5]. Впровадження режиму «*paperless*» є надзвичайно важливим кроком для розбудови електронної держави, який допоможе подолати корупційну складову в багатьох державних органах, значно зекономити час, державний бюджет та спростити життя громадянам та бізнесу.

Одним із пріоритетних завдань на шляху ефективного функціонування електронного урядування є впровадження електронних адміністративних послуг. Перш за все в електронний формат держава переводить послуги, найбільш затребувані у суспільства та бізнесу та які мають вагомий антикорупційний ефект [12]. Строк запровадження електронних послуг залежить не лише від стадії їх розробки, а й від готовності державних та муніципальних установ і регіонів до впровадження новітніх технологій.

Необхідність такого впровадження в Україні пояснюється низкою обставин. Усі публічні послуги повинні бути доступними в електронному середовищі, що дуже зручно і дозволяє мінімізувати витрати часу. Впровадження такої практики дає значну економію бюджету за рахунок оптимізації людських ресурсів, оскільки комп'ютерам не потрібно платити зарплату, вони не хворіють і не йдуть у відпустку, хоча ця система й потребує додаткових витрат на забезпечення її розробки, підтримки та захисту. Важливим є також те, що систему електронного урядування неможливо корумпувати. Окрім очевидних зручностей для населення, е-урядування полегшує ведення бізнесу, робить економіку країни більш прозорою і привабливою для інвесторів.

Висновки. Нині Україна знаходиться на шляху побудови електронної держави та ефективної системи електронного урядування, яке є ключем до реформ та важливим чинником розвитку конкурентоспроможності держави. Успішність розвитку електронної держави загалом та електронного урядування зокрема значною мірою залежить як від готовності органів публічної влади до змін, так і від готовності громадян до нових форм взаємодії з державою. При цьому варто відмітити, що для забезпечення простого і прозорого функціонування та зв'язку органів публічної влади з громадянами потрібно в першу чергу вибуду-

вати ефективну електронну взаємодію та співпрацю між органами влади на всіх рівнях, в тому числі шляхом створення і спільного використання електронних реєстрів, інформаційних систем та баз даних цих органів.

Інформатизація процесу надання послуг наближає державний апарат до громадян, дозволяє ефективно боротися із радянською бюрократичною системою. Проте варто відмітити, що автоматичного переведення публічних послуг в електронну форму недостатньо. Електронне урядування уособлює якісно інший підхід у питанні обслуговування потреб громадян. Тому, в даному аспекті, слід провести глибокий реінжиніринг та оптимізацію публічних послуг шляхом використання інформаційних технологій у процесі впровадження електронного урядування.

Варто відзначити й те, що для подальшого ефективного розвитку електронної держави важливим є постійне вдосконалення інформаційної інфраструктури, підвищення базового рівня комп'ютерної грамотності у громадян нашої країни, особливо це стосується людей похилого віку та інших незахищених верств населення. Важливу роль у цьому процесі відіграє законодавче та матеріальне забезпечення, що є запорукою успіху розбудови електронної держави та впровадження електронного урядування в Україні.

Список використаних джерел

1. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The Role of eGovernment for Europe's Future [SEC(2003) 1038]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52003DC0567>.
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The European eGovernment Action Plan 2016–2020 [SWD(2016) 109 final]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0179>.
3. Digitizing Public Services in Europe: Putting ambition into action: European Commission 9th Benchmark Measurement, December 2010. URL: https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/egov_report.pdf.

4. Богдановская И. Ю. Конституционное государство в условиях информационного общества. *Электронное государство: правовые аспекты*. 2012. Вып. 1. С. 4–12.
5. В Україні від 2021 року запрацює система отримання держпослуг без паперових документів. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/v-ukrayini-vid-2021-roku-zapracyuye-sistema-otrimannya-derzhposlug-bez-paperovih-dokumentiv>.
6. Нисневич Ю. А. Электронное государство. *Вопросы политологии*. 2011. № 1. С. 6–18.
7. Офіційний сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>.
8. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Верховної Ради України від 18.09.2019 № 856. *Верховна Рада України*: офіц. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF>.
9. Право на доступ к информации. Доступ к открытой информации / отв. ред. И. Ю. Богдановская. Москва : ЗАО «Юстицинформ», 2009. 344 с.
10. Про систему. «Трембіта» система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів. URL: <https://trembita.gov.ua/ua/projects/trembita-vzayemodiya-reyestriv>.
11. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.
12. Розвиток електронних послуг. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug>.
13. Туманов В. А. Избранное. Москва : Норма : Инфра-М, 2010. 736 с.
14. Цифрова Держава. Дія. URL: <https://plan2.diiia.gov.ua/>.

References

1. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The Role of eGovernment for Europe's Future [SEC(2003) 1038]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52003DC0567> [in English].
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The European eGovernment Action Plan 2016–2020 [SWD(2016) 109 final]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0179> [in English].

3. Digitizing Public Services in Europe: Putting ambition into action: European Commission 9th Benchmark Measurement, December 2010. URL: https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/egov_report.pdf. [in English].
4. Bogdanovskaya I. Yu. (2012). Konstitucionnoe gosudarstvo v usloviyah informacionnogo obshchestva. Elektronnoe gosudarstvo: pravovye aspekty. issue. 1, 4–12 [in Russian].
5. V Ukraïni vid 2021 roku zapracyue sistema otrimannya derzhposlug bez paperovih dokumentiv. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/v-ukrayini-vid-2021-roku-zapracyuye-sistema-otrimannya-derzhposlug-bez-paperovih-dokumentiv> [in Ukrainian].
6. Nisnevich Yu. A. (2011). Elektronnoe gosudarstvo. Voprosy politologii. № 1, 6–18 [in Russian].
7. Ofitsiyniy sait Ministerstva ta Komitetu tsyfrovoy transformatsii Ukrainy. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>
8. Postanova Verhovnoï Radi Ukraïni vid 18 veresnya 2019 r. № 856 «Pitannya Ministerstva cifrovoi transformacii». Verhovna Rada Ukraïni. Oficijnij veb-sajt. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856–2019-%D0%BF> [in Ukrainian].
9. Pravo na dostup k informacii. Dostup k otkrytoj informacii. I. Yu. Bogdanovskaya. (Ed.). (2009). Moskva. ZAO «Yusticinform» [in Russian].
10. Pro sistemu. «Trembita» sistema elektronnoï vzaemodii derzhavnih elektronnih informacijnih resursiv. URL: <https://trembita.gov.ua/ua/projects/trembita-vzayemodiya-reyestriv> [in Ukrainian].
11. Pro skhvalennya Koncepcii rozvitku elektronnoho uryaduvannya v Ukraïni: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukraïni vid 20.09.2017 № 649-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649–2017-%D1%80> [in Ukrainian].
12. Rozvitok elektronnih poslug. Uryadovij portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug> [in Ukrainian].
13. Tumanov V. A. (2010). Izbrannoe. Moskva: Norma : Infа-M. [in Russian].
14. Cifrova Derzhava. Diya. URL : <https://plan2.dii.gov.ua/> [in Ukrainian].

И. В. Мукомела

Теоретико-правовые аспекты развития электронного государства и электронного управления

Аннотация. Статья посвящена правовому анализу понятия «электронное государство», его задач, специфики и составляющих элементов. Раскрывается содержание электронного управления и его взаимосвязь с электронным государством. Сосредоточено внимание на исследовании

современной практики развития электронного государства и развития электронного управления в Украине.

Ключевые слова: *информационное общество, государство, электронная демократия, право, электронная государство, электронное управление.*

I. V. Mukomela

Theoretical and legal aspects of e-government and e-governance development

Summary. *The article is devoted to the legal analysis of the concept of «e-government», its tasks, specifics and constituent elements.*

It is argued that building an e-government is to reorganize the system of public authorities, develop and deepen the reform of this system based on the elements and principles of the information society, as well as the opportunities provided by modern information and communication technologies and network infrastructure. Sectors of e-government (e-administration, e-parliament, e-court, e-municipality) and the organizational form of their activity — e-governance are distinguished.

It is emphasized that building an e-government is not just a technological measure to implement the system of state power and public administration of the latest computers, information and communication technologies, information and communication systems and networks. Building an e-government is a political-legal, structural-functional, organizational-personnel and technological reorganization of the system of public authorities, development and deepening of the reform of this system on the basis of elements and principles of information society, as well as those opportunities provided by modern information and communication technologies and network infrastructure.

It is noted that the concept of e-government should be an important component of state legal policy, thereby ensuring the development of the information society and the application of its benefits in government. That is, the state must provide legal support for both the process of virtualization of the state apparatus and legislative support for building an information society. Emphasis is placed on the need to prevent digital inequality.

It is emphasized that e-governance is the implementation of public administration based on the widespread use of information technology, local information networks and segments of the global information network, which

provides simple and transparent operation and communication of public authorities with citizens in real time and communication , coordination of actions, cooperation of power structures among themselves for the best possible performance of the tasks facing them.

It is argued that the success of the development of e-government and e-governance largely depends on the willingness of public authorities to change, and the willingness of citizens to new forms of interaction with the state. It is noted that to ensure the simple and transparent functioning and communication of public authorities with citizens, it is necessary, first of all, to build effective electronic interaction and cooperation between authorities at all levels, including through the creation and sharing of electronic registers, information systems and databases of these bodies.

The focus is on the study of modern practice of e-government and e-governance development in Ukraine.

Keywords: *information society, state, e-democracy, e-government, e-governance.*